

ARCHIVUM ANATOLICUM (ArAn)	13/2	2019	123-133
----------------------------	------	------	---------

ESKİ MEZOPOTAMYA'DA CİNSEL İKTİDARSIZLIĞI SAĞALTMAK İÇİN YAPILAN BÜYÜ RİTÜELLERİ: ŞÀ.ZI.GA / *Nîš Libbi**

*Abdulgani Kaçar***

ORCID: 0000-0001-8745-4758

Makale Bilgisi

Başvuru: 03 Ekim 2019

Kabul: 04 Aralık 2019

Article Info

Received: October 03, 2019

Accepted: December 04, 2019

Öz

Cinsel iktidarsızlık, geçmişten bugüne insan zihnini meşgul eden bir mesele olmuştur. İnsanoğlunun, diğer tüm canlılar gibi üreme içgüdüsüne sahip oluşu ve hayatta kalma içgüdüsüne bağlı olarak, hastalıklardan ve varlığını tehdit eden diğer tüm olumsuzluklardan kurtulma arzusu, doğal olarak onu cinsel iktidarsızlığa karşı çare aramaya yöneltmiştir. Özellikle, eskiçağda yaşamış toplumların ataerkil aile yapısı ve söz konusu toplulukların siyasi, sosyal ve askeri mekanizmalarının bu anlayış üzerine inşa edildiği gerçeği göz önünde bulundurulduğunda, bir erkeğin böylesi bir sorunla karşı karşıya kalmasının, onda ne denli ağır bir travmaya neden olduğunu anlamak zor olmayacaktır. Buna bağlı

* Bu makale yazarın “Eski Mezopotamya’da Büyü ve Büyücülük” adlı yayınlanmamış tezinden üretilmiştir.

** Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Eskiçağ Tarihi Anabilim Dalı ganikacar@gmail.com

olarak, karşılaştıkları neredeyse tüm sorunları büyü yoluyla çözmeye çalışan eskiçağ toplumları, erkeğe cinsel gücünü geri kazandırabilmek adına her türlü tıbbi/şifalı yöntemin yanı sıra çeşitli büyü yöntemlere de başvurmuşlardır.

Bu makalenin ana amacı, Eski Mezopotamya toplumlarında erkeklerin yaşadığı cinsel iktidarsızlık sorununu tedavi etmek için yapılan büyü ritüeli hakkında bilgi sunmaktır.

Anahtar Kelimeler: Eski Mezopotamya, Sumer, Akad, Koruma-sağaltma büyü, cinsel iktidarsızlık, ŞA.ZI.GA, Nış Libbi.

Abstract

The Incantations and Rituals to Cure Sexual Impotency in Ancient Mesopotamia: ŞA.ZI.GA / Nış Libbi

Sexual impotence has been a major problem since early times. As like all other living beings, the existence of the mankind instinct of semination and also depending on mankind's survival instinct, the desire to get rid of illnesses and all other life-threatening adversities was the main factors that led it to seek remedies against sexual impotence. It wouldn't be hard to understand how a man experienced a severe trauma when he faced with a such problem, if considering the patriarchal family structure of societies that lived in ancient times and the fact that these communities built their political, social and military system on such an understanding. Ancient societies, depending on that, resorted all kind medical-healing ways as well as incantations and rituals to restore sexual power to men.

The main purpose of this paper is to provide information about the ritual of incantation that is used to treat the problem of sexual impotence that experienced by men in ancient Mesopotamian societies.

Key Words: Ancient Mesopotamia, Sumer, Akad, incantation, impotency, ŞA.ZI.GA, Nış Libbi,

Giriş

Cinsellik konusunda, günümüz toplumlarında olduğu gibi Eski Mezopotamya toplumlarında da oldukça tutarsız yaklaşımlar olduğu görülmektedir. Genel olarak bakıldığında, Eski Yakındoğu hukukuna göre, babaların veya kocaların haklarını ihlal etme ya da iffetsizlik yaparak kadın din görevlilerinin resmi görevlerini küçümseme gibi cinsel eylemler, şiddetli bir şekilde cezalandırılmaktaydı. Diğer taraftan cinsellik, evlilik kurumunda,

fahişelerle birlikte olarak ya da bir kült esnasında cinsel ilişki gibi kültürel olarak kabul gören bir dairede özgürce yaşanabilirdi. Bundan dolayıdır ki literatürde cinsel güç kaybına ve mevcut gücün korunmasına yönelik, şifa talimatnamelerinin, ritüellerin ve koruma-sağaltma büyüsü metinlerinin sayıca çokluğu şaşırtıcı değildir.¹

Eski Mezopotamya sakinleri, erkekteki belirli bazı cinsel problemleri çözmek ve ona cinsel gücünü geri kazandırmak için Sumercede ŞÀ.ZI.GA olarak geçen ve Akadcaya *nīš libbi*, “kalbin kabarması” şeklinde çevrilen bir dizi büyü ritüeli uygulamışlardır.² Her ne kadar Eski Mezopotamya uygarlıklarından günümüze çok sayıda koruma-sağaltma büyüsü metni ulaşmış olsa da ŞÀ.ZI.GA metinleri, bunların küçük bir bölümünü oluşturmaktadır.³

Elimizde, Eski Mezopotamya'da cinsel gücü arttırmak için yapılan ŞÀ.ZI.GA ritüelinin, yine örneğin iki önemli koruma-sağaltma büyü serisi olan *Maqlû* ya da *Šurpu* gibi bir araya toplanmış ve düzenlenmiş standart bir hali mevcut değildir. Buna karşın, Eski Babil döneminden (yaklaşık olarak M.Ö. 1900-1600) günümüze ulaşan bir miktar Sumerce edebi metin, karşı cinsten birini ayartma ve sevişme gibi konularla ilgilidir. Ayrıca yine bu döneme ait Sumerce bir aşk muskası/tılsımı mevcuttur. Sevişme ile ilgili metinlerin çoğu, M.Ö. VII. yüzyıla ait kopyaları sayesinde bugüne ulaşmış ve bunlar erkekteki belirli bazı cinsel problemlerin giderilmesine yönelik koruma-sağaltma büyüsü sözleri ve ritüellerinden oluşmaktadır.⁴

ŞÀ.ZI.GA / *Nīš Libbi* Büyüsünün Kullanıldığı Durumlar

ŞÀ.ZI.GA'nın hangi durumlarda kullanıldığı ile ilgili elimizde detaylı bilgi yoktur fakat bu büyüün, toplumsal olarak kabul gören bir ilişki dışında kullanılmasının yasa dışı olduğunu varsaymamız mümkündür. Bu durumda ŞÀ.ZI.GA, özellikle evli çiftlerin cinsel yaşamına katkı sunması bakımından tamamen meşru bir sosyal amaca hizmetemiş olmalıdır.⁵

¹ Nils P. Heessel, “Magie in Mesopotamien”, Andrea Jördens (ed.), *Agyptische Magie und ihre Umwelt, Philippika*, (Weisbaden: Harrassowitz Verlag, 2015): 45-46.

² Robert D., Biggs, “ŞÀ.ZI.GA, Ancient Mesopotamian Potency Incantations”, *Text from Cuneiform Sources*, IX (1967): 2.

³ Thorkild Jacobsen (Reviewed Work), “ŞÀ.ZI.GA Ancient Mesopotamian Potency Incantations” *Texts from Cuneiform Sources*, Vol. II by Robert D. Biggs, *Bulletin of the History of Medicine*, Vol. 43, No. 4, (1969): 383.

⁴ Robert D. Biggs, “ŞÀ.ZI.GA, Ancient Mesopotamian Potency Incantations”, 1.

⁵ Walter Farber, “Witchcraft, Magic, and Divination in Ancient Mesopotamia”, Jack M. Sasson (ed.), *Civilizations of the Ancient Near East Volume III*, (New York: Charles Scribner's Sons, 1995), 1900.

İlk kez bir Eski Babil Dönemi metninde geçen ŠÀ.ZI.GA ve *nīš libbi*, terimleri ile hiçbir zaman bir kadına göndermede bulunulmamış olması dikkat çekicidir. Bu durum, “aşk büyü” ile ŠÀ.ZI.GA arasında belirgin bir ayırım olduğuna işaret etmektedir. ŠÀ.ZI.GA büyü, görünüşe göre bir kadın tarafından okunmuş ve bununla bir erkeğin cinsel ilişkiye girebilmesi sağlanmaya çalışılmıştır. *Libba našû*, “dilemek, istemek, ilgi duymak” gibi anlamlara gelirken; *nīš libbi*, söz konusu metinlerde farklı bir manada kullanılmıştır ve basitçe, cinsel ilgi, arzulama ya da libido olarak yorumlanmamalıdır. Bu ifade daha çok bir adamın bir kadını istemesi fakat onunla cinsel ilişkiye girecek yeterliliği gösterememesi durumunu anlatmak için kullanılmıştır:

“(Eğer bir adam) bir kadını gönülden arzularsa ve kadına göz koyarsa fakat yüreği onun için kabarmazsa.”

Nīš libbi ifadesinden ne kastedildiği yukarıdaki sözlerden daha iyi anlaşılmaktadır. Nitekim birçok vakada, erkek yalnızca penisini yağla ovup onun uyarılmasını sağladıktan sonra ŠÀ.ZI.GA’yı elde etmiştir:

“*Sen(?) erkeğin penisini, kadının vajinasını, (pūru-yağı ile) ov ve o (erkek) ŠÀ.ZI.GA’ya sahip olacak.*”

Benzer bir diğer metinde:

“(Ürünleri) yağın içinde ez ve onun penisini (onunla) ov ve o ŠÀ.ZI.GA’ya sahip olacak.” denmektedir.

Bu iki metinden de anlaşılmaktadır ki ŠÀ.ZI.GA, bir erkeğin basitçe cinsel tavırlara karşı hissettiği ilgiyi ya da cinsel ilişki arzusunu değil fakat erekte olma ve cinsel ilişki için yeterli olacak kadar bunu sürdürme isteğini anlatan bir terim olarak kullanılmıştır.⁶

Konuya ilişkin metinlerde, cinsel güç kaybı için birçok farklı ifade kullanılmıştır. Bunlardan en yaygın olanları, *šabātu*, *ekēmu*, *eṭēru*, *qatū* gibi sözcüklerdir.⁷ Eski Mezopotamya’da bir erkeğin cinsel iktidarsızlık problemi yaşaması, ona büyü yapıldığının en bariz belirtilerinden biri olarak kabul edilmiştir. Bundan dolayı, cinsel iktidarsızlığı tedavi etmeye yönelik uygulanan ritüellerin ve reçetelerin bir kısmı, hastanın yaşadığı problemin nedeni olarak büyüye vurgu yapmaktadır. Örneğin, cinsel problemler yaşayan bir erkeği tasvir eden bir büyü metninde şu ifadeler bulunmaktadır:

⁶ Robert D. Biggs, “ŠÀ.ZI.GA, Ancient Mesopotamian Potency Incantations”, 2-3.

⁷ Tzvi Abusch ve Daniel Schwemer, “The Corpus of Ancient Mesopotamian Anti-Witchcraft Rituals”, *Ancient Magic and Divination*, Volume 8/1, (2011): 112.

“Eğer bir adama büyü yapıldıysa ve onda akıntı oluyorsa ve o, kaslarının gergin olmasından dolayı acı çekiyorsa ve dizleri kasılmışsa, kalbi bir kadını arzuluyor fakat kadını gördüğünde kalbi tereddüde düşüyorsa, o adamın menisi ölü bir adamla birlikte gömülmüş demektir. Onu tedavi etmek için: Nīnû-otu, hašû-otu, bin derde deva-otu, nuḫurtu-otu, supālu-ardıcı, tullal-otu (ve) ardadillu-otunu havanda birlikte döv. Bunu aç karnına üzüm suyu ile birlikte sürekli içsin. (sonrasında o iyileşecek).”⁸

Cinsel iktidarsızlığın nedenini büyüye bağlayan başka bazı metinlerde ise aşağıdaki ifadeleri okuruz:

“[Eğer bir adama] büyü yapıldıysa, onun bedeni çöktüyse ve spermleri, yürürken, ayakta dururken, uzanırken ya da idrar yaparken boşalıyorsa ... bir kadın gibi, o ritüel olarak kirlidir; o adamın spermleri bir cesetle birlikte toprağa konmuştur.”

“Büyücüler benim cinsel gücümü zapt etti.”

“Marduk onun cinsel gücünü alıp götürsün, onun tohumlarını yok etsin.”

ifadeleri, cinsel güç kaybının büyü ile ilişkilendirildiğini göstermektedir. Aşağıda verdiğimiz metin ise cinsel iktidarsızlığın diğer muhtemel nedenlerine odaklanmaktadır:

“[Eğer bir adam], yaşlılıktan dolayı, sopayla (dövüldüyse), humma (krizi geçirdiyse) ya da bir öküz dürtme değneği ona denk geldiyse o, kadınlara karşı (bu yüzden) iktidarsızdır.”⁹

ŠĀ.ZI.GA / Nīš Libbi Büyüsünün Uygulanma Biçimleri

Cinsel iktidarsızlık ve tedavisi hakkında oluşturulmuş metinlere tasarruf etmede olduğu gibi koruma-sağaltma büyülerinin okunması ve ŠĀ.ZI.GA metinlerindeki ritüellerin uygulanması da *āšipu*'nun yetki alanına girmektedir. Ritüellerdeki açıklamalar oldukça sık bir şekilde *āšipu*'ya göndermede bulunmaktadır. Örneğin, “*şunu şunu yapacaksın*” sözleri, açık bir şekilde ritüelin uygulayıcısına hitap etmektedir. Bunun yanında bir kısım belirsizlikler halen mevcuttur. Mesela, *āšipu*'nun ritüel esnasında belirli bazı şeyler yiyip içtiği anlaşılmaktadır fakat bunların neler olduğu tam olarak bilinmemektedir.

⁸ Tvzi Abusch ve Daniel Schwemer, “The Corpus of Ancient Mesopotamian Anti-Witchcraft Rituals”, 112.

⁹ Robert D. Biggs, “ŠĀ.ZI.GA, Ancient Mesopotamian Potency Incantations”, 3.

Ayrıca direktifler ara sıra doğrudan hastaya verilmiştir. Konuyla ilgili metinlerin çoğu, bu tür bir cinsel problem yaşayan kişinin şifa bulmak için ne tür ilaçlar kullanması gerektiğini belirtirken; diğer bir kısım metin ise kendisine büyü yapılmış kişinin uygulaması gereken talimatları sıralamaktadır.¹⁰

ŞÀ.ZI.GA metinlerinde yapılması reçete edilen eylemler genellikle ilkel uygulamalardır. Ritüellerde, başka şeylerin yanı sıra bazı hayvanların, cinsel organlarından elde edilen seksüel güç ile güçlendirilmiş birtakım nesnelere de kullanılmıştır.¹¹ Bu nesnelere bu tür bir güce sahip olduğu varsayılmıştır. Nitekim metinlerde de görüleceği üzere bunun özellikle cinsel güce sahip olduğu düşünülen bir hayvandan elde edilebileceğine inanılmıştır. Bu amaçla, ŞÀ.ZI.GA ritüellerinde örneğin, cinsel olarak azmış erkek bir geyiğin ya da koçun kılıarı, yine erkek bir geyiğin spermeleri, erkek bir keklığın kafası ya da çiftleşmek üzere olan bir kuşun tüm bedeni gibi objeler kullanılmış ve ritüellerde kullanılan şeylerin etkisini arttırmak amacıyla, kullanılmadan önce üzerlerine çeşitli büyü sözleri okunmuştur. ŞÀ.ZI.GA büyüsünün dayandığı temel motiflerden biri olan ereksiyon problemi yaşayan erkeğin cinsel güce sahip bir hayvanla özdeşleştirilerek büyü yoluyla tedavi etmekle ilgili¹² bir koruma-sağaltma büyüsü metninde, şu ifadeler bulunmaktadır:

*“Büyü sözleri. Çiftleşmek için erekte olan vahşi eşek,
Senin ateşini kim söndürdü?
Cinsel azgınlığı yıkıcı bir sel (gibi) olan haşin aygır,
Senin uzuvlarını kim bağladı?
Kaslarını kim gevşetti?
İnsanlar ... senin(?) ... -mıdır
Tanrıçan sana döndü. Asalluhi, (b)üyü tanrısı,
Dağın ve denizin otları vasıtasıyla seni kurtarsın ve
İstar'ın efsunlarıyla senin organlarını cazip kılsın! Büyü sözleri.
Cinsel güç için dua. Ritüeli:
Mıknatıslı demir cevherini parçala, (onu) yağın içine koy;
onu penisine, göğsüne, beline sürmeli ve sonra o iyileşecek.”¹³*

ŞÀ.ZI.GA ritüellerinde, genellikle büyü tanrısı *Asalluhi*'den, güzellik tanrıçası *İnanna/İstar*'dan, tılsımın tanrıçası *Nanayan*'nın üç kadından ve *İstar* grubu, *Nanaya*, *Gazbaba* ve *Kanissura*'dan yardım istenirdi. Bunlardan son ikisi olan *Gazbaba* işvenin, *Kanissura* ise cadıların

¹⁰ Robert D. Biggs, “ŞÀ.ZI.GA, Ancient Mesopotamian Potency Incantations”, 6-7.

¹¹ Walter Farber, “Witchcraft, Magic, and Divination in Ancient Mesopotamia”, 1901.

¹² Thorkild Jacobsen, “ŞÀ.ZI.GA Ancient Mesopotamian Potency Incantations” 383-384.

¹³ Robert D. Biggs, “ŞÀ.ZI.GA, Ancient Mesopotamian Potency Incantations”, 17.

ve afsuncuların tanrıçasıydı. *Kanissura*'dan, cinsel sorunların yaşanmasına afsuncunun sebep olduğuna inanıldığı durumlarda yardım istenirdi.¹⁴

İnanna'nın aşk ve erotizmle olan ilgisi, bir Sumer aşk büyüsi metnine şu ifadelerle yansımıştır:

*“Güzel kadın aşkı canlandırdı,
Elmayı ve narı seven İnanna, bir ereksiyon sağladı,
Kalkan, inen, düzleşen aşk-taşı, benim için kalktı,
Bilgelik sayesinde İnanna, aşağıda sahnelenen aşkın
müsebbibidir.”*

Sumer aşk büyülerinde görülen aşk ve erotizmle ilişkili *İnanna* imajı, daha sonraki dönemlerde de varlığını devam ettirmiştir. Nitekim Yeni Asur aşk büyülerinde de bunu görmek mümkündür.¹⁵ *İnanna*, genellikle elma ve hurma gibi meyvelerle ilişkilendirilmiştir.¹⁶

Cinsel problemleri olan kişinin yatağına çeşitli hayvanların bağlanmasını içeren başka bir ŞA.ZI.GA ritüeli metninde ise aşağıdaki ilginç ifadeleri okuruz:

*“[Büyülü sözler. Yatağ]ımın baş tarafına bir koç bağlı.
Yatağımın ayak tarafına], süttten kesilmiş bir
koyun bağlı. Belimin çevresine onların yünü sarılı.
[Bir koç gibi on bir defa], süttten kesilmiş bir koyun gibi
on iki defa, bir kekklik gibi
on üç defa
[benimle seviş ve bir] domuz [gibi] on dört
defa, çulğun bir boğa gibi elli defa, bir
e[rkek bir gey]ik gibi elli defa!
Meskun bölgeleri [...] sen!
Dağlık bölgeleri [...] sen!
Dişil cazibenin tanrıçası [İştar'ın] (ve)
cinsel cazibenin tanrıçası Nanaya'nın
buy[ruğuna göre],
Onlar buyurdu; ben yerine getirdim. Büyü reçetesi.”¹⁷*

Yukarıda verdiğimiz metinde, hasta kişinin yatağının baş ve ayak tarafına bağlanan hayvanlardan alınan yünün, hastanın beline

¹⁴ Thorkild Jacobsen, “ŞA.ZI.GA Ancient Mesopotamian Potency Incantations” 384.

¹⁵ Markham J. Geller, “Mesopotamian Love Magic: Discourse or Intercourse?” *Comptes rendus de la Rencontre Assyriologique Internationale* 47/1, (2002): 131.

¹⁶ Naomi F. Miller, “Symbols of Fertility and Abundance in the Royal Cemetery at Ur, Iraq”, *American Journal of Archaeology*, Vol. 117, No. 1 (2013): 127.

¹⁷ Robert D. Biggs, “ŞA.ZI.GA, Ancient Mesopotamian Potency Incantations”, 30-31.

bağlandığından bahsedilmektedir. Bu durum, Eski Mezopotamya'daki, adı geçen hayvanların cinsel gücünün büyü aracılığıyla hayvanın yününden hasta kişiye geçeceğine dair inanca bir örnek oluşturmaktadır.¹⁸ Bu tür metinlerin ortak özelliği, "taklit büyüüne" dayanan bir dizi büyü analojiye sahip olmalarıdır. Burada, boğa, maymun, köpek ya da koç gibi kendilerine özel bir cinsel güç atfedilen hayvanlar ve hasta kişi arasında büyü yoluyla bir benzerlik kurulmaya çalışılmıştır.¹⁹ Metinlerde adı geçen hayvanların cinsel güçlerini hasta kişiye aktarmak için çeşitli yollar denenmiştir. Örneğin, yukarıda verdiğimiz metinde geçen, "*Çiftleşmek için erekte olan vahşi eşek*", ifadesinde görüldüğü gibi bazen hayvanlara seslenerek onlardan yardım istenmiş bazen de bir kısım hayvanın ölü bedeninden onun cinsel gücünü, örneğin, bedenini sert bir cisimle ezmek gibi bir takım yollarla çıkararak, elde edilen sıvı bir içeceğe katılmış ve hasta kişiye içirilmiştir.²⁰ Nitekim cinsel güce sahip olduğuna inanılan erkek bir keklikten, bu gücün nasıl alınacağı ve hastaya nasıl aktarılacağına dair bir metinde, aşağıdaki ifadeler bulunmaktadır:

*"Eğer bir adamın cinsel gücü sona ererse, Nisannu ayında erkek bir keklik yakala, onun kanatlarını yol, onu boğarak öldür, (onu) yassılat, (üzerine) tuz serp, (onu) kurut, dadānu-dağının-bitkisiyle onu ez, biranın içinde içmesi için ona ver, o adam cinsel gücünü geri kazanacak."*²¹

Bir başka ritüelde, içerisinde toz halinde mıknaş cevheri bulunan yağın erkeğin göbeğine; içerisinde toz halinde demir cevheri bulunan yağın ise kadının göbeğine sürülmesi salık verilmiş ve bu iki madde arasındaki karşılıklı çekim gücünün, kadına ve erkeğe geçeceği varsayılmıştır.²²

Bazen cinsel problemin hangi doğüstü gücün müdahalesinden kaynaklandığını tespit edebilmek için de birtakım büyü yollara başvurulmuştur, örneğin, aşağıdaki metinde, sorunun kaynağını tespit edebilmek için uygulanan ilginç bir yöntemden bahsedilmektedir:

*"Cinsel iktidarsızlık ... için büyü.
Ritüeli: Gernik buğdayın[dan yapılmış] hamur ile
çömlekçi çamurunu birbirine karıştır;*

¹⁸ Thorkild Jacobsen, "ŠA.ZI.GA Ancient Mesopotamian Potency Incantations", 383.

¹⁹ Nils P. Heessel, "Magie in Mesopotamien", 45-46.

²⁰ Wolfgang Heimpel, (Reviewed Work), "Texts from Cuneiform Sources, ŠA.ZI.GA" by Robert D. Biggs, *Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft*, Vol. 120, No. 1, (1970): 191.

²¹ Robert D. Biggs, "ŠA.ZI.GA, Ancient Mesopotamian Potency Incantations", 4.

²² Thorkild Jacobsen, "ŠA.ZI.GA Ancient Mesopotamian Potency Incantations", 383.

*erkeğin ve kadının figürlerini yap,
onları birbirinin üstüne koy ve
onları erkeğin başına yerleştir, ardından
[duayı] yedi kere oku; (onları)
kaldır ve bir domuz[un yakınına koy].
Eğer domuz yaklaşırsa, "İstar'ın Eli" (demektir),
(eğer) domuz [figürlere] yaklaşmazsa,
bu demektir ki erkek büyü yoluyla etki altına alınmıştır."²³*

Bazı koruma-sağaltma büyüler, eşlik ettikleri ritüellerle yakından ilişkilidir. Örneğin, bazı ritüellerde arp telleri, gerginlikleri hasta kişiye geçsin diye onun el bileklerine bağlanır bazen de:

*"Penisim bir arp teli gibi gergin olsun böylelikle ondan dışarı
kaymayacak"*

sözlerini söyleyen birine, bir arp yayı kullanmasını salık veren bir ritüel eşlik ederdi. Yanı sıra, cinsel problemi olan erkeği, metinlerde teşbihi olarak "*benim sevişme savaşım*" sözleriyle ifade edilen duruma, yani cinsel birlikteliğe hazırlamak için söz konusu kişi cinsel birliktelik öncesinde, adeta bir savaşa gidecekmiş gibi diken şeklinde biçimlendirilmiş sivri uçlu bir aletle büyülü bir şekilde silahlandırılırdı.²⁴

Cinsel iktidarsızlık konusu, eczacılıkla ilgili metinlerde de geçmekte ve bu soruna, tıbbi-büyüsel diyebileceğimiz bir takım çözüm önerileri sunulmaktadır. Söz konusu metinlerde cinsel güç için faydalı olarak zikredilen ilaçlar, esasında bu amaçla düzenlenen büyü ritüellerinde kullanılan şeylerle aynıdır. Metinlerde, çok sayıda bitki tohumu, bitki kökü, yaprak, sürgün ve belirli bazı bitkilerin tam olarak belirtilmemiş kısımları, genellikle bir doz halinde içilmek üzere reçete edilmiştir. Bu tür bitkilerin ne olduklarının tespit edilmesi nadiren mümkün olmakla birlikte, ritüellerde reçete edilen şeylerin bir kısmı, hayvanlardan ve kuşlardan elde edilmektedir. Cinsel sorunlar için tıbbi-büyüsel tavsiyelerde bulunan bazı metinler aşağıda verilmiştir:

*"Erkek bir kekliğin penisini, [azmış bir boğanın] salyasını, bir
koyunun kuyruğundan ve apış arasından aldığı yünle
[sarmala], (onu) onun (hastanın) beline koy ve o düzelecek."*

²³ Robert D. Biggs, "ŠA.ZI.GA, Ancient Mesopotamian Potency Incantations", 46.

²⁴ Thorkild Jacobsen, "ŠA.ZI.GA Ancient Mesopotamian Potency Incantations", 383; Robert D. Biggs, "ŠA.ZI.GA, Ancient Mesopotamian Potency Incantations", 6.

“Erkek bir kekliğin kafasını kes, kanını suya akıt, kalbini yut, sıvıyı gece boyunca açık havada beklet, güneş doğduğu zaman onu içmesi için ona ver ve o cinsel güce sahip olacak.”

“Çobandeğneği ya da köpek dili adlı, üzerine kertenkeleler uzanan bir bitki cinsel güç için iyidir, ezilmeli ve yağla birlikte (hastaya) sürülmelidir.”

“Maštakal-bitkisinin tohumu: Cinsel güç için bir bitki, onun ince bir sürgününü büküp kırmızı yünün içine koy, onu hastanın yatağının altına bırak.”²⁵

Metinlerden de anlaşıldığı gibi ritüelleri uygulayan ve büyü-duaları okuyan *ašipu*'nun temelde ilgilendiği şey, bu dertten muzdarip olan erkeğin, kaybettiği cinsel gücü bünyesinde çokça barındıran ve bunu temas yoluyla hastaya aktaracak olan sihirli-şifalı maddeyi doğada bulmaktır. Nitekim bu temas, bazen basitçe söz konusu etkili nesnelere hastaya bağlayarak, bazen de onları ezerek toz haline getirip, bir yağla karıştırarak ve hastaya sürerek ya da son kertede bu karışımı hastaya, biranın ya da suyun içine katarak içirmek yoluyla gerçekleştirilmiştir.²⁶

Sonuç

Eski Mezopotamya uygarlığı, neredeyse her alanda olduğu gibi tıp alanında da önemli gelişmelerin yaşandığı bir medeniyet olmuştur. Bunun yanında dönemin bilimsel gelişmişlik düzeyi ile bağlantılı olarak, burada tıp ve büyü iç içe geçmiş durumdadır. Şöyle ki, günümüz tıbbında hastalıkların nedenleri genel olarak tespit edilebilmekte ve hastalığa neden olan durum/durumlar, bu amaçla geliştirilmiş olan ilaçlar yoluyla veya doğal gıdalarla tedavi edilmeye çalışılmaktadır. Örnek verecek olursak, B12 vitamini eksikliği olan bir hastaya, içeriğinde B12 vitamini olan doğal yiyecekler tavsiye edilmekte ya da yapay olarak üretilmiş haplar verilmektedir. Fakat bu sürecin, modern tıbbın henüz gelişmediği dönemlerde tam olarak böyle işlediği söylenemez. Eski uygarlıklarda da hastalıklar teşhis edilmeye çalışılmış fakat bir kimsenin hastalanması, genellikle cin, hayalet ve bazen de tanrı ya da tanrıça gibi doğaüstü bir gücün o kişiye bir müdahalesi olarak düşünülmüş veya hastalığa kara büyü'nün neden olduğuna inanılmıştır. Hastalığın nedeninin metafizik bir güçle ilişkili olduğu inancına paralel olarak da onu tedavi etmek için kullanılan objelerin metafizik bir güç taşıdığı inancı gelişmiştir. Bundan

²⁵ Robert D. Biggs, “ŠA.ZI.GA, Ancient Mesopotamian Potency Incantations”, 3-4.

²⁶ Thorkild Jacobsen, “ŠA.ZI.GA Ancient Mesopotamian Potency Incantations”, 383.

dolayıdır ki tedavi amacıyla kullanılan maddelerin, şifalı-büyülü olduğu düşünülmüştür.

Eski Mezopotamya uygarlıklarından günümüze ulaşan belgelerden, o dönem insanlarını uğraştıran sorunlardan birinin de cinsel iktidarsızlık olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim Eski Mezopotamyalılar, bu sıkıntılı duruma bir çözüm bulmak adına çok çeşitli yöntemlere başvurmuşlardır. Bunun yanında cinsel iktidarsızlığın başlıca nedeni olarak kara büyü kabul edildiği için bununla mücadele edebilmek amacıyla ŞÀ.ZI.GA / *Niṣ Libbi* denilen bir koruma-sağaltma büyüsü ritüeli oluşturmuşlardır. *Ašipu* tarafından uygulanan ŞÀ.ZI.GA büyüsünün ana amacı, içinde potansiyel olarak cinsel güç taşıdığına inanılan canlı ya da cansız varlıklardaki bu gücü, çeşitli yöntemlerle sıkıntı yaşayan kişinin vücuduna aktarmak olmuştur.

KAYNAKÇA

- Abusch, Tzvi ve Schwemer, Daniel. "The Corpus of Ancient Mesopotamian Anti Witchcraft Rituals", *Ancient Magic and Divination* 8/1, (2011).
- Biggs, Robert D. "ŞÀ.ZI.GA Ancient Mesopotamian Potency Incantations". Text from Cuneiform Sources, IX, (1967).
- F. Miller, Naomi. "Symbols of Fertility and Abundance in the Royal Cemetery at Ur, Iraq" *American Journal of Archaeology*, Vol. 117, No. 1 (2013): 127-133.
- Geller, Markham J. "Mesopotamian Love Magic: Discourse or Intercourse?" *Comptes rendus de la Rencontre Assyriologique Internationale* 47/1 (2002): 129-139.
- Heessel, Nils P. "Magie in Mesopotamien", In: Andrea Jördens (ed.), *Agyptische Magie und ihre Umwelt*, Philippika, 80 (2015): 33-53.
- Jacobsen, Thorkild. (Reviewed Work). "ŞÀ.ZI.GA Ancient Mesopotamian Potency Incantations" by Robert D. Biggs, *Bulletin of the History of Medicine*, Vol. 43, No. 4 (1969): 383-385.
- Farber, Walter. "Witchcraft, Magic and Dvination in Ancient Mesopotamian", (ed.), Jack M. Sasson, *Civilizations of the Ancient Near East*, Vol. III, 1895-1909. New York: Charles Scribner's Sons, 1995.
- Heimpel, Wolfgang. (Reviewed Work). "Texts from Cuneiform Sources II, ŞÀ.ZI.GA by Robert D. Biggs", *Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft*, Vol. 120, No. 1 (1970): 189-191.

